

directioni intellectus quae facultas specifica humana est; *a.* ad hoc requiritur ut cognoscantur; *e.*

Ad maj. De potentis et actibus vegetativis hic sermo esse non debet; nam potentiae vegetativa agunt per modum naturae, i. e. non determinando se ad actus spontaneos producendos; sed executive tantum ex determinatione essentialiter insita; *a.* tales actiones et potentiae non debent dirigi ab intellectu, neque ullus alias datur finis propter quem debeant ab intellectu cognosci; *e.*

Ad 2^m part. (*primo exercite, deinde signate*). Haec pars jam probata manet e praecedentibus propositionibus 22 et 23.

Propositio 28.

Per conscientiam actus nostros non intuitive, sed solum ex parte objecti attingimus; et potentias in actibus.

Prob. 1^a pars (*actus non intuitive*). Si actus proprios, intellectuales praesertim, cognosceremus intuitive: *a)* eorum naturam omnes homines probe cognitam haberent; *b)* eorum praesentiam statim, facile, sine ullo conatu in nobis animadverteremus; *c)* animae substantiam (cujus actus sunt accidentia inhaerentia) intuitive cognosceremus; *a.* ita non est; *e.*

Ad min. *a)* Eorum naturam plurimi ignorant, sapientiores non intuitu, sed ratiocinio, disciplina addiscunt. — *b)* Eorum praesentiam saepius non advertimus, vel dubie agnoscimus, v. c. scrupulosi. — *c)* Cfr. supra.

Prob. 2^a pars (*sed in objectis*). Omnis reflexio aut est vulgaris, aut ontologica, aut psychologica; *a.* in omnibus his percipitur maxime proprie objectum actus directi, et in eo ipse actus; *e.*

Ad min. 1 part. *De vulgari* res patet.

Ad 2 part. (*de ontologica*). Percipitur proprius actus prout est repreäsentativus; *a.* actus prout est repreäsentativus nequit percipi nisi in objecti repreäsentati specie, cui addatur nota relationis ad nostrum actum quem terminavit; *e.*

Ad 3 part. (*de psychologica*). Percipitur actus proprius formaliter spectatus, et quidem actus singularis directus, prout determinate exstitit; *a.* actus determinate existens nequit esse nec concepi nisi cum essentiali determinata relatione ad determinatum objectum; *e.*

Prob. 3^a pars (*potentias in actibus*). **1°** Potentia seu facultas est possibilis subjectiva operationis vel passionis; *a.* possibilis non cognoscitur nisi per suum actum; *e.*

Ad min. **1)** Possibilitas nec esse nec concepi potest nisi cum essentiali relatione ad actum correspondentem (nam dicit privationem actus).

2) Unumquodque cognoscitur solum in quantum est ens, ac proinde verum; *a.* possibilis, ut sic, est ens rationis, nec fit intelligibile et verum nisi per oppositum actum; *e.*

Prob. 2° Teste experientia nullam facultatem cognoscimus, ejus actum et objectum actus non cognovimus.

Propositio 29.

Per conscientiam attingimus propriam substantiam animae et corporis in actibus et potentias nostris.

Prob. Actus nostros et potentias per reflexionem attingimus concretos, quales determinate existunt; *a.* concrete determinate existunt ut accidentia subjecto inhaerentia; *e.* ipso facto quod attinguntur actus et potentiae, in eis attingitur simul substantia animae et corporis.

Coroll. 1^m Ex praecedentibus propositionibus patet cur proprios nostros actus et potentias, et a fortiori, essentiam intimam, minus clare quam objecta externa sensibilia cognoscamus; — nam: 1) haec objecta reflexionis non possunt in se repreäsentari per phantasiam; — 2) phantasia ne juvare quidem potest per phantasma proprium, sed solum per phantasma aliqualiter simile; — 3) objectum non est per se sensibile, sed solam relationem ad id habet; — 4) duplex actus exerceri debet; unde reflexio non tam clarum objectum habet quam actus directus; — 5) species expressa reflexionis est quidem propria objecti externi, sed non item ipsius actus directi.

Coroll. 2^m Eadem omnia dicenda sunt de omni actu et de omni potentia et essentia etiam aliena percipienda (imo aliquomodo a fortiori); nam potentiae et actus sunt formae accidentales; essentiae autem sunt materiae et formae substantiales. Unde apparet quam inepte recentiores existentiam formarum eo negent, quod formae conceptum clarum non habeamus, vel eo quod ex conceptu formarum non possimus analytice deducere leges physicas et chemicas, vel nova phaenomena praenuntiare!

Propositio 30.

Vis reflectendi ab intellectu non differt.

Stat. quaest. Ex praecedenti analysi objecti et actus reflexionis, nunc concludimus ad naturam ipsius reflectendi facultatis. Dogmatice potius quam polemice.

Prob. Non est admittenda distinctio..., si intellectus per se sufficit ad exercendos omnes actus reflexionis; *a.* per se sufficit; *e.*

Prob. min. **1)** Intellectus sufficiens est ad percipiendum, si a) objectum est ei proportionatum, et b) sufficienter conjunctum; — *a.* a) objectum reflexionis sunt proprii actus intellectus et voluntatis, et potentiae, et essentia; quae omnia repreäsentantur a parte objecti materialis actuum; — *b)* hi actus sunt vel in ipso intellectu, vel in voluntate quae in eodem subjecto radicata, cum intellectu veluti compenetrata, ei intime conjuncta est; *e.*

2) Si intellectus non sufficeret, hoc esset aut a) quia objectum non propor-

tionatum, aut b) quia perfecta reversio in seipsam repugnet potentiae intellectivae, aut c) quia eadem potentia non possit simul plures actus exercere, aut d) quia intellectus sit universalium, unde actum suum singularem non possit percipere; a. contra est; e.

ad min. (objectum proportionatum). Cfr. supra.

ad 2 part. (perfecta reversio). De facto adest facultas perfecte revertendi in nos nostrosque actus; a. haec non est sensus; e. est aliqua facultas intellectiva; e. simpliciter non repugnat perfecta reversio in tali potentia.

ad 3 part. (simul plures actus). Ante comparationem ad judicium faciendum, erant plures formae nondum unitae; — haberi possunt plures habitus, plures species impressae; e. a pari; — imo etiamsi repugnaret haberi plures formas distinctas, nihil tamen hic sequitur, nam objectum unicum semel directe et semel reflexe cognitum, jungit utrumque actum.

ad 4 part. (non universalium solum). Teste experientia, facimus intellectu judicia etiam de singularibus (cfr. sup.).

Objic. Sicut materia nequit habere plures formas ejusdem generis, v. c. colores, simul, quia illae se mutuo excludunt; ita nec anima...; e.— R. d. ant. ita nec anima potest habere simul plures formas absolutas ejusdem generis, c; plures formas intentionales (i. e. relativas, repraesentativas plurium), n. et n. parit.

ARTICULUS 2.

De memoria.

Propositio 31.

Admittenda est memoria intellectiva diversa a memoria sensitiva.

Notiones. 1) *Memoria intellectiva* est facultas recognoscendi proprias cognitiones intellectuales praeteritas, ut praeteritas et ut suas. Triplex igitur ejus est munus: a) conservare species intellectuales, b) per eas species iterum objecta olim cognita cognoscere, c) et ea quidem ut olim cognita.

2) Haec facultas ergo directe et per se exercetur circa actus proprios et praeteritos, et indirecte ac per accidens circa objecta istorum actuum; nam utpote recognoscens versatur immediate circa id quod praeteritum est, ut praeteritum est; a. actus proprius est praeteritus, non vero semper objectum; e.

Stat. quaest. Existere hanc memoriam, evidens est experientia propriae cuiusque conscientiae; sed dicimus insuper eam esse distinctam a memoria sensitiva; quod negant scholastici non adeo pauci.

Prob. Teste conscientia evidenti, homo reproducit cognitiones suas intellectuales (ideas, judicia) easque agnoscit ut suas et praeteritas; a. ad hanc recordationem non sufficit memoria sensitiva; e.

Objic. Praeteritum ut praeteritum significat determinata differentiam

temporis, ac proinde individuum et singulare; a. singulare est objectum sensum; e.— R. c. maj. — d. min. sensum solorum, n; sensum etiam, sd. singulare sensibile, c; singulare intellectuale, n.

Propositio 32.

Memoria intellectiva non est facultas distincta ab intellectu.

Prob. Una est facultas ubi unum est objectum formale et modus operandi; a. idem est objectum formale memoriae et intellectus et eodem modo attinatur; e.

Prob. min. 1 part. (idem objectum). Objectum formale intellectus est intelligibile quocumque in sensibili repraesentatum; a. objectum formale memoriae etiam tale est; e.

ad min. Objectum memoriae est: a) res olim ab intellectu vel a sensu percepta, b) ipsa subjectiva perceptio hujus rei, c) relatio temporis etiam intellectualiter percepta; a. haec sunt objecta intellectui proportionata; e.

Prob. min. 2 part. (eodem modo). Memoria attingit objectum suum formale, a) per species intelligibiles, b) quae species sunt conservatae ex actu praecedenti, c) reflexe propriam subjecti actionem et operationem repraesentando; a. eodem modo operari potest intellectus; e.

Coroll. Ergo memoria est munus particulare aliquod intellectus.

Propositio 33.

Actu memoriae non conficitur nova species impressa objecti, sed revocatur in actum quae conservata fuit.

Prob. Species nova requireretur, aut a) quia species intelligibiles pendent ab objecti praesentia, ac proinde eo absente perirent; aut b) quia propria sua natura et natura subjecti sui corrumperentur; aut c) quia species servatae inutiles essent ad novum actum; a. nihil horum; e.

Ad min. 1 part. Dependentia ab objecti praesentia requiritur tantum in sensu; imo ne in omnibus quidem sensitivis facultatibus; e. a fortiori non in intellectu, facultate superiore.

Ad 2 part. Natura sua, et natura sui subjecti, species intelligibiles sunt simplices (in repraesentando, et in essendo); e. de se incorruptibles.

Ad 3 part. Species intellectuales sunt de se incorruptibles; a. natura (Deus) nihil facit frustra; e. illae species conservatae sunt ad aliquid utiles, nempe ad novum actum.

Coroll. 1^m Ergo dispositio ad reproducendas ideas est in nobis conservata ad modum habitus, non ad modum potentiae tantum, nec ad modum actus. Nam: a) *potentia tantum*, dicit posse tantum, sed relinquere potest difficultatem; a. ad reproductionem idearum per memoriam non est difficultas (nisi aliquando per accidens, i. e. per difficultatem phantasie concomitantis); sed

sufficit minima determinatio, v. c. signum externum quodcumque, vocabulum, phantasmatum associatio spontanea, vel libere connexa, teste experientia; b) *actus* recognoscendi quod semel fuit cognitum, teste experientia, non semper continuo habetur sed intermittitur.

Coroll. 2^m Quatuor sunt memoriae dotes: dicitur a) *tenax*, si diu retinet ideas, — b) *fidelis*, si ordine quo illas receperat eas reddit, — c) *felix*, si sine conatu eas reproducit, — d) *facilis*, si ad eas retinendas non exigit conatum.

— *Magna* dicetur si pluribus ex his dotibus simul ornatur.

Coroll. 3^m Memoriae praecipua adjumenta sunt: a) *attentio*, i. e. vividior mentis ad objectum applicatio, — b) *associatio* idearum, i. e. vinculum ita ideas connectens ut unius revocatio alterius revocationem excitet, et haec est aut naturalis, si existit relatio inter ideas, v. c. causae et effectus, aut artificialis, si signo arbitrarie connectitur alia idea.

Propositio 34.

Intellectus est facultas inorganica.

Notiones. 1) Intellectus, i. e. facultas cognitiva veri intelligibilis, sive immediate sine discursu, et intuitive, sive mediante discursu et ratiocinio, et per species alienas.

2) Verum intelligibile sunt res spirituales, et res materiales modo immateriali cognoscendae.

Stat. quaest. Post factam analysis omnium operationum intellectus, de ipsis facultatis natura concludimus. Haec propositio jam probata est ex praecedentibus omnibus, quare hic ponitur potius ut generale corollarium.

Prob. Intellectus 1) cognoscit res quae nullam faciunt impressionem in organum corporeum; — 2) potest complete reflectere in actum suum; — 3) exhibet objecta modo immateriali; — 4) intelligendo res immateriales assimilatur rebus immaterialibus; — a. hoc non potest facultas organica; e.

Ad min. 1 part. Cfr. prop. 1.

Ad 2 part. (reflectere). Facultas organica nihil potest attingere ad quod organum prorsus incapax est; a. nullum organum potest se perfecte in seipsum et in propriis actus reflectere (imperfecte reflectere, i. e. parte una super partem aliam, non quidem repugnat, nec tamen fieri videmus); e.

Ad 3 part. (modo immateriali). Species expressa, quia producitur a potentia, necessario respondet suo principio; e. materialis est, si potentia materialis seu organica est.

Ad 4 part. (assimilari immaterialibus). Assimilatio ad rem immateriale debet esse immaterialis saltem in repraesentando; a. quod est immateriale in repraesentando debet esse immateriale in essendo; — nam ut possit esse aliqualis repraesentatio, etiam intentionalis, requiritur saltem aliqua proportio in essendo (etsi non similitudo); a. inter materiale et immateriale nulla esset proportio, sed totus modus essendi, agendi, repraesentandi, est oppositus potius; e.

Objic. 1° Materialis est potentia quae requirit imaginem materialem; a. intellectus requirit phantasma; e. — R. d. maj. quae requirit directe (ita ut informet ista imago potentiam), c; indirecte (ut sit in potentia vicina), n. — c. d. min.

Objic. 2° Intellectus est facultas hominis; a. homo est compositum, non anima tantum; e. — R. d. maj. hominis ut personae, c; ut naturae, sd. quoad partem spiritualem, c; quoad corpus, n.

Objic. 3° Homo est eodem modo intelligens ac brutum est sentiens; a. brutum est sentiens ut compositum ex duabus partibus; e. — R. d. maj. si respicitur principium quod, c; si principium quo, n.

Objic. 4° Illud est organum alicujus facultatis, quo praesente et sano, adest sana facultas, quo laeso, impedito, vel absente, laeditur, impeditur, vel abest facultas; a. de cerebro haec relate ad intellectum valent; e. — R. d. maj. Haec est regula qua, quoties jam aliunde (ex objecto) constat facultatem esse organicam, quaeritur quodnam ejus sit organum, c; quoties aliunde constat facultatem esse inorganicam, sd. quaeri potest organum alicujus potentiae vicinae, a qua extrinsece dependeat haec facultas, c; secus, n. — c. d. min.

Objic. 5° Teste experientia tanto major est intellectus quanto majus cerebri volumen, pondus, circumvolutionum numerus; e. — R. tr. ant. — d. cons. a cerebro dependet indirecte intellectus, c; directe ut a suo organo, n.

Coroll. Ergo (contra Locke) absolute repugnat ut materia cogitare possit, seu ut intellectus sit potentia materiae.

QUAESTIO 5.

De origine idearum.

Post analysis praecedentem nostri intellectus, ejusque naturae independentis a materia, difficultas oritur nova: quomodo in tali intellectu eae cognitiones sensibiliter repraesentatae originem primam habeant; quandoquidem a materia vel a materialibus facultatibus affici et immutari non possit facultas ab eis independens. Ad quam quaestionem solvendam varia philosophos torquent systemata.

Articulus 1. De systematibus rejiciendis.

Articulus 2. De admittendo systemate peripatetico.

ARTICULUS 1.

De systematibus rejiciendis.

Ad tres classes systematum possunt omnes illae varietates, sunt autem plurimae, satis apte revocari. Alii enim unum extremum tenentes, totam idearum originem ad ipsam hominis *essentialiam* revocant, totum idearum fun-

damentum homini *intrinsecum* esse reputant. Alii vero alterum extremum affirmant : totam originem ac fundamentum esse *extrinsecum* homini ejusque potentiae intellectuali, et consistere sive *in ipso Deo* se manifestante, sive *in genere humano* veritates testante et tradente.

- § 1. De systemate idearum innatarum.
- § 2. De systemate ontologismi.
- § 3. De systemate traditionalismi.

§ 1. DE SYSTEMATE IDEARUM INNATARUM.

Propositio 35.

Originem idearum male explicat Plato.

Stat. quaest. 1) Systematis idearum innatarum generale hoc dogma est : ideas primo initio vitae nostrae jam in anima nostra actu existere, licet sopitas, et successive pro data occasione excitandas. Quod dogma iterum varii varie explicant.

2) Explicat Plato : a) Animae humanae, ante suam unionem cum corpore, felicissimam quondam vitam egerunt, in qua immediatam ac jugem habebant intuitionem idearum archetyparum, i. e. essentiarum separatarum seu formarum universalium per se subsistentium (cfr. logic.).

b) Propter culpam aliquam tunc admissam, animae in corpora tanquam in carceres detrusae sunt, poenam daturae.

c) Ex immediata tamen illa intuitione idearum, permanerunt in anima firmae quaedam species harum idearum repraesentativae in hac vita innatae.

d) Sed propter unionem cum corpore impeditur anima quominus illico ac directe illas ideas cognoscat, ac debet paulatim excitari per cognitionem sensibilem rerum corporearum, quae deficientem aliquam atque individuatam similitudinem cum iis universalibus intelligibilibus praebant.

e) Hinc fit ut (teste experientia) omnis nostra scientia non sit nova acquisitionis, sed potius quaedam recordatio.

Prob. Explicatio Platonis : 1) falsis inititur fundamentis, 2) facta explicanda non explicat, 3) factis experientiae repugnat; e.

Prob. antec. 1 part. (falsis fundamentis). a) Supponit conjunctionem animae et corporis non esse naturalem et in bonum animae, sed poenalem et in detrimentum; a. hoc falso supponitur; e.

ad min. Repugnat notioni sanctionis, et justitiae judicis, in poenam alicujus culpae per se destinari aliquem statum in quo omnis hujus culpae memoria sit abolita; et repugnat testimonio immediato sensus intimi unionem animae cum corpore esse non naturalem et substantiale, sed violentam et extrinsecam.

b) Supponit objectum immediatum et proprium nostri intellectus esse ideas (sive separatas et in se subsistentes, sive divinas, ut alii aliter interpretantur); a. hoc falsum est; e.

Prob. antec. 2 part. (non explicat...). a) Non ab initio vitae cognoscimus sed paulatim; a. si anima est speciebus jam informata, et principium integrum cognitionis, et cum corpore solum unita extrinsece sicut motor cum mobili, nulla datur ratio cur non ab initio actu cognoscatur, et cur a corpore impediri possit.

b) Nullo modo recordari possumus prioris status felicitatis et cognitionis; a. hoc intelligi nequit ex data explicatione (nam anima intrinsece eadem manens, extrinsece tantum corpori unitur!); e.

Prob. antec. 3 part. (factis repugnat). a) Teste experientia, non universale solum, sed etiam singulare cognoscimus, et materialia, et quidem intellectu alter; a. hoc negandum foret ex data explicatione; e.

b) Item scientiam de abstractis et metaphysicis claram et sufficienter completam ac ordinatam vix unquam habemus; a. hanc praesertim habere deberemus secundum talem explicationem; e.

Propositio 36.

Originem idearum male explicat Cartesius.

Stat. quaest. 1) Idem sistema idearum innatarum explicat Cartesius : a) Tres sunt classes idearum : *innatae, adventitiae, factitiae*.— b) *Innatae* sunt ideae primigeniae aliquae (et explicant Cartesiani : ideae metaphysicae, i. e. quarum extensio ultra res corporeas extenditur, v. c. Dei, perfectionum absolutarum, propriae substantiae animae, etc.).— c. *Adventitiae* sunt ideae primigeniae quae ex experientia hauriri debent (et explicant Cartesiani : ideae physicae, i. e. quarum extensio ultra res corporeas non extenditur), et haec sunt de se singulares, ac, si a singularitate abstrahuntur, sunt collectivae seu generales; sed universales fiunt solum per applicationem idearum innatarum.— d) *Factitiae* sunt ideae derivatae ex primigeniis.

2) Quid illae ideae innatae essent, ab adversariis pressus objicientibus, explicavit Cartesius : se ideas vocare innatas eo sensu quo dicimus generositatem vel podagram quibusdam familiis esse innatam; *ideas* proinde non esse aliud distinctum ab ipsa facultate cogitandi; *innatas* dici quia neque a voluntate propria, neque ab objectis externis procedant, sed a sola facultate cogitandi; idque ut ab aliis adventitiis et factitiis distinguerentur, quarum sint formae.

Prob. 1º Ideae innatae Cartesiana aut sunt intelligendae sola facilitas qua aliquas ideas acquirimus, aut internus animi habitus et dispositio, ut ex eo enascantur ideae sua sponte; a. si prius : ideae sunt adventitiae, non vero innatae; si posterius : ideae statim ab ipso ortu in mente vigerent (quod falsum est, teste experientia); e.

Prob. 2º Cognitio nostra rerum sensibilium non est solum sensibilis, sed vere intellectiva : ac proinde aut fieret immediate a Deo occasione sensacionis, aut ipsa virtute mentis cum dependentia et influxu cognitionis sensitivae;

a. si prius : habetur occasionalismus; si posterius, eadem virtute possunt et reliquae ideae produci; e.

Objic. 1º Humanae menti aliqua actualis cogitatio essentialis est; e. nec ab initio potest esse sine ulla cogitatione.— R. n. ant. (gratis asseritur).

Objic. 2º Anima humana creata est ad imaginem Dei; a. in potentia aliqua sine actu nulla est imago Dei (actus puri); e. — R. d. maj. ad imaginem perfectam, n; imperfectam, c; — d. min. in potentia objectiva sine ullo actu (quae esset nihil), tr; in potentia subjectiva cum actu existendi, et cum actu primo operandi, sed sine actu secundo operandi, sd. non est imago perfecta, c; imperfecta, n.

Objic. 3º Homini essentiale est desiderium beatitudinis; a. ignoti nulla cupido; e. aequo essentialis praesupponitur cognitio. — R. d. maj. facultas prona ad desiderandam beatitudinem quum primum eam noverit, c; facultas actu elicto desiderans jam a primo initio, n; — c. min. — d. cons. facultas prona ad inquirendam et agnoscendam beatitudinem, c; facultas actu secundo cognoscens ab initio, n.

Objic. 4º Prima principia moralitatis ab omnibus hominibus semper et ubique admittuntur; a. quae cognitiones ab omnibus semper et ubique habentur, debent esse in ipsa natura eorum innatae; e. — R. c. maj. — d. min. debent esse innatae ut actus secundi cognitionis, n; debent facultates esse capaces, facili et obvio ratiocheinio eas veritates ex facilibus et omnibus obviis cognitionibus experimentalibus deducendi, c.

Propositio 37.

Originem idearum male explicat Leibnitz.

Stat. quaest. Idem sistema idearum innatarum explicat Leibnitz: a) Tria possunt excogitari systemata de origine idearum: occasionalismus, theoria scholastica, sistema monadum.

b) Sed repugnat occasionalismus, quia non debet assumi causa altior, quando causa inferior idem praestare potest; imo absurdum est recurrere ad Deum in tali casu.

c) Repugnat theoria scholastica, nam: α' anima est monas (i. e. ens unum existens clausum pro se); a. monas non habet fenestras (i. e. non potest communicare cum rebus externis, agendo vel patiendo); — β' si moveremur a rebus externis, accidentia possent separari et per aera ambulare.

d) Ergo admittenda theoria monadum. Scilicet habemus non solum rerum praeteritarum reminiscientiam, sed etiam omnium praesentium ideam, et omnium futurarum praenotionem, ac proinde omnium etiam possibilium ideas virtualiter inditas. Sic unaquaque monas est quasi speculum universi, sed modo confuso. Omnia autem quae in hoc speculo continentur, gradatim se evolvunt ad formalem intuitionem per propriam vim activam animae, fatali necessitate agentis.

e) Corpus et anima sunt duae monades plane independentes ab invicem, neque in se invicem agere vel influere possunt; ergo quae ab eis aguntur sunt phaenomena mere correspondentia, harmonia quadam ita concordata ut quae intus fluit in anima, eadem serie repraesententur in corpore, fatali necessitate se evolvente.

f) Haec harmonia ut vigeret, debuit Deus antequam corpus et animam, dissimiles naturas, uniret, omnem seriem praenoscer mutationum operacionumque tum in anima tum in corpore futurarum, secundum quam eligeret unienda, quorum series perfecte conguerent. Et haec vocatur *harmonia praestabilita*.

Prob. Systema Leibnitzianum 1) falsis nititur fundamentis, 2) absurdas habet consequentias; e.

Prob. ant. 1 part. (fundamentis falsis). Supponit: a) nullam monadem posse impressionem in aliam facere; — b) singulas monades aliquomodo vere actu infinitas esse; — c) nullam dari veram substantialiem unitatem hominis, nec unionem corporis et animae; — d) nullam esse utilitatem vel imo nullam rationem unionis, ejus quam etiam admittit, animae et corporis; — a. haec omnia sunt gratis affirmata vel etiam contra experientiam propriam; e.

Prob. ant. 2 part. (consequentiae absurdæ). Destruit: a) omnem libertatem humanam, ac proinde omnem ordinem moralem; — b) omnem certitudinem de objectivo valore cognitionum nostrarum; — c) intrinsecam etiam possibilitatem ut ego, qui nunc hic existo, existerem in alia regione, vel alio tempore, vel etiam mutato aliquo adjuncto; a. haec repugnant; e.

ad maj. *Fatali necessitate* dicuntur corpus et anima suas operationes evolvere, et quidem independenter a se invicem; e. si corpus meum existeret alibi vel aliter quam nunc existit, anima tamen mea illa sibi repraesentaret adjuncta quae sibi nunc repraesentat, et jam nulla maneret harmonia praestabilita, neque ego essem ego. Quodsi etiam animae mutarentur operationes ac repraesentationes, jam nihil mei maneret, et a fortiori ego non essem ego.

Propositio 38.

Originem idearum male explicat Rosmini.

Stat. quaest. Idem explicat Rosmini: a) Idea entis sola est innata; at haec non est proprie dicta idea, sed potius elementum quoddam formale et a priori.

b) Elementum hoc indeterminatum invenitur in qualibet idea, cuius determinaciones nihil aliud sunt quam ipsa idea entis certis quibusdam modis imitata.

c) Elementum hoc a priori est *universale, necessarium, infinitum, aeternum*.

d) Quum sensatio objectum aliquod offert, conscientia conjungit ideam entis indeterminati cum objecto quod est in sensatione, et sic facit judicium, v. c. *arbor existit*. Haec cognitione adhuc colligata est cum objecto singulari;

sed si fiat praecisio a cognitione ejus subsistentiae, divellitur haec singulartas, et jam objectum determinatum non est amplius sensatio, sed est typus quidam possibilis, qui potest in innumeris rebus existere, i. e. idea universalis et proinde intellectualis.

Prob. Haec explicatio : 1) nititur falso fundamento, 2) non explicat facta explicanda, 3) factis certis repugnat, 4) dicit ad pantheismum ; *e.*

Prob. ant. 1 part. (falso fundamento). Fundatur totum systema eo quod ideam entis indeterminati, utpote necessarii, infiniti, universalis, aeterni, non possimus habere abstractione ; — *a.* 1) falsum est ens indeterminatum esse ens infinitum, positive necessarium, et positive aeternum, et idem universale univocum (cfr. ontolog.); — 2) falsum est, notionem entis sive universalissimi, indeterminatissimi, sive necessarii, infiniti, aeterni, nos non per abstractio- nem habere posse (cfr. logic. et ontolog.); *e.*

Prob. ant. 2 part. (non explicat). Ad originem habendam idearum inferiorum, idea entis determinaretur aut ipsa evolutione sui ipsius, aut sensatione; *a.* neutrum ; *e.*

ad min. 1) (non sui evolutione). Ex idea simplicissima, minimae comprehen- sionis, aliae majoris comprehensionis evolvi non possunt; *e.*

ad min. 2) (non sensatione). *a.* Idea entis est in intellectu immateriali, sen- satio in organo corporeo; *a.* in immateriale nequit corporeum agere efficien- ter (saltem ut causa principalis et sine abstractione); *e.*

b) Mens praeter ideam entis quam in se contemplatur, aut deprehendit in rebus sensatione exhibitis, ipsam illam entitatem et limitationem quae in eis est, aut non; *a.* si prius : idea innata est inutilis; si posterius : jam aut idea entis non determinatur, aut ejus determinationem intellectus affirmit solum ex subjectiva necessitate et instinctu caeco, et nihil explicatur; *e.*

c) Ut intellectus ex sensatione acciperet entis modum et limitationem, de- beret inter ens indeterminatum in intellectu, et ens determinatum in phan- tasmate exhibitum, comparisonem instituere; ac proinde utrumque ante comparisonem cognoscere; *a.* si ante comparisonem jam cognoscit ens determinatum, jam inutilis manet idea entis indeterminati, et comparatio; *e.*

Prob. ant. 3 part. (factis repugnat). Rosmini unam ideam entis dicit esse innatam, alias omnes ideas nobis oggeri sensatione; *a.* ita plurimas nostras ideas, v. c. Dei, relationis, rationis sufficientis, ordinis, finalitatis, etc. aut negabit haberi, aut dicet per sensus percipi singulares; *e.*

ad min. Ad summum forsitan explicaret conceptus praecisive immateriales, non negative immateriales, i. e. eos qui negant omnem materialitatem, v. c. Dei, spiritus.

Prob. ant. 4 part. (ad pantheismum). In hoc systemate : *a)* ens universale non operatione mentis sed natura sua est abstractum ac divisum ab omnibus entibus subsistentibus; — *b)* idem ens in rebus finitis est actuatum modo finito, et circumscripto, in Deo est actuatum plenissime; — *a.* haec omnia simul stare nequeunt nisi dicas ens esse impersonale indifferens phanteis- tarum; Deum et creaturam esse duo ejus extrema opposita; *e.*

Objic. Idea universalis acquiri nequit nisi abstractione vel judicio; *a.* utrumque jam praesupponit ideam universalem; *e.* nequeunt omnes acquiri sed debet saltem aliqua esse innata.

Prob. min. 1) Abstractio est actus quo ex idea aliqua singulari notae com- munes a notis propriis separantur; *a.* notae communes sunt ipsa idea uni- versalis; *e.*

Prob. min. 2) In judicio idea praedicti cum idea subjecti comparatur et componitur vel dividitur; *a.* idea praedicti est universalis; *e.*

R. d. maj. abstractione directa, vel abstractione reflexa, vel judicio, *c;* secus, *n.* — **c. d. min.** abstractio reflexa, vel judicium jam praesupponit, *c;* abstractio directa, *n.* — **ad prob. min. 1) d. maj.** abstractio reflexa, *c;* directa, *sd.* separantur, i. e. alterae concipiuntur, alterae non concipiuntur in objecto, *c;* i. e. utraeque concipiuntur in objecto et deinde reflexione in hunc priorem conceptum separantur, alterae ut affirmantur, alterae ut negentur, *n.* — **ad prob. min. 2) tr.**

Propositio 39.

Rejiciendae sunt generatim omnes ideae innatae.

Stat. quaest. 1) Supponimus hic unitatem naturae in homine compositae ex anima spirituali et corpore; quam licet nondum probavimus, adversarii tamen ipsi quibuscum nunc res agitur ultro concedunt, neque refert quomodo intimam notionem naturae, ac naturalis unionis, explicare velint.

2) Ideas innatas excludimus generatim ex ipsa notione idearum innatarum et animae humanae in qua dicantur innatae; abstrahendo jam a variis expli- cationibus, unde et cur, quomodo et quot ideae innatae dicantur.

Prob. Rejiciendae sunt ideae quae conciliari nequeunt 1) cum unitate naturae hominis, — 2) cum fine conjunctionis naturalis animae et corporis, — 3) cum horrore separationis eorum, — 4) cum ipsa natura specierum innatarum; — *a.* cum his conciliari non possunt ideae innatae; *e.*

Prob. min. 1 part. (cum unitate naturae). Homo constituit naturam unam; ac proinde habet unitatem operationis; ac proinde aut pars rationalis (intel- lectus et voluntas) et pars sensitiva erunt sine subordinatione coordinatae, aut pars rationalis subordinata ad sensitivam, aut sensitiva subordinata ad rationale; — *a.* nec 1^m, nec 2^m; — *e.* 3^m, scilicet pars sensitivā erit subor- dinata intellectivae, et quidem in ordine ad cognitionem (nam aliter subordi- nari non potest, et juvare), ut ex illa hauriat sibi haec cognitiones suas; *e.*

ad min. 1) (non 1^m). Secus periret vera unitas naturae, et essent dueae operationes intrinsece separatae et extrinsece tantum unitae in unitatem effectus ordinati.

2) (non 2^m). Potentiae intellectivae sunt perfectione superiores, et sensitivae dirigunt iisque imperant; *e.* sensitivae debent in illarum commodum et usum dirigi.